

Brașov

Contemporan '81

Ediția a IV-a a Festivalului de teatru contemporan de la Brașov. (4—11 aprilie) a reușit, nu mai puțin decît edițiile precedente, să înfățișeze cîteva dintre spectacolele reprezentative ale stagiunii în curs de desfășurare, spectacole care, în parte, s-au bucurat de aprecierea criticilor și spectatorilor, și care au constituit și constituie momente importante ale activității artistic-teatrale a anului.

Să le numim: *Mormintul călărețului avar* de D. R. Popescu, în regia lui Mircea Marin, la teatrul-gază; *Noi, subsemnații* de Aleksandr Ghelman, în regia lui Dan Micu, la Teatrul „Nottara”; *Nu ne naștem toți la aceeași vîrstă* de Tudor Popescu, în regia lui Dinu Cernescu, la Teatrul Giulești; *Cartea lui Ioviță* de Paul Everac, în regia lui Dan Alecsandrescu, la Teatrul Național din Tîrgu Mureș; *Judecată în noapte* de Antonio Buero Vallejo, în regia lui Tudor Măărăscu, la Teatrul „Bulandra”; două spectacole în limbile naționalităților conlocuitoare: *Marea* de Edward Bond, în regia lui Seprödi Kiss Attila, la Teatrul de Stat din Oradea — secția maghiară, și *Cuibul* de Franz Xaver Kroetz, în regia lui Christian Maurer, la Teatrul de Stat din Sibiu, secția germană (ambele sînt premiere pe țară, mai mult — publicul din țara noastră la cunoștință pentru prima oară de creația lui Bond și de aceea a lui Kroetz).

Prin forța împrejurărilor, s-au prezentat și spectacole mai slabe: *Anchetă asupra unui tînăr care nu a făcut nimic* de Adrian Dohotaru, în regia lui Mihai Manolescu, la Teatrul de Stat din Reșița, și *A murit Thales de sete?* de Mircea M. Ionescu, în regia lui Mihai Lungeanu, la Teatrul de Stat din Arad. Cu toate acestea, Festivalul și-a onorat denumirea, fiind, într-adevăr, de teatru contemporan. Toate piesele prezentate au oferit conflicte, atitudini și idei ale zilei de azi, oglindind frămîntări, întrebări, drame actuale, tulburătoare și incitante pentru spectatori. Astfel, piesa lui Paul

Everac, *Cartea lui Ioviță*, a interesat prin prezentarea unor aspecte ale realității noastre socialiste, în ordinea idealului comunist, dar și a abdicării de la acest ideal. La fel, *Nu ne naștem toți la aceeași vîrstă* de Tudor Popescu a impresionat prin prezentarea tristeții unei vieți rău trăite; *Noi, subsemnații* de Aleksandr Ghelman, prin condamnarea falsității relațiilor sociale, urmare a luptei pentru putere între funcționari din aparatul de stat; în fine, *Mormintul călărețului avar* de D. R. Popescu, prin retrospectia în istoria apropiată, dureroasă, dar și înălțătoare, trăită de cei mai mulți dintre noi.

Cum era și firesc, festivalul a impus spectacole, regizori, scenografi, actori. Spre deosebire de edițiile precedente, la această ediție au fost acordate distincții, de către un juriu compus din spectatori, pornindu-se de la ideea că, în fond, spectacolele sînt pentru spectatori și, prezentîndu-le problemele vieții lor, ele devin, în felul acesta, valori etice care le aparțin sufletește; că ei, spectatorii, sînt cei mai îndrituiți să le acorde creditul minții și sufletului. Publicul capătă astfel drepturi de participare, drepturi la competență (dar și obligații, cînd e vorba de competență!), am spune, la responsabilitate față de actul creației artistic-teatrale, în fine, dreptul la participarea activ-conștientă în procesul creșterii calității și eficienței teatrului.

Așadar, Festivalul de la Brașov a fost festivalul prin care teatrul a venit spre publicul său cu încredere și bucurie, iar publicul l-a primit cu aceleași sentimente. Ca atare, diplomele de popularitate, chiar dacă acordate cu parcimonie, n-au fost, în general, greșit distribuite.

Cel mai bun spectacol din festival, cel al teatrului din localitate, a obținut cele mai multe trofee. Diplomele de popularitate au „încununat” creațiile regizorului Mircea Marin, scenografului Mihai Mădescu și actriței Getta Crapă.

Nu este locul să analizăm, aici, compartimentele acestui spectacol atît de

prețuit de public, dar nu putem să nu reamintim că decorul lui Mihai Mădescu, reprezentînd o secțiune printr-un tumul străbătut de un drum ce urcă, în diagonală, spre coamă, este, într-adevăr, impresionant; căpătînd, în clarobscurul în care se păstrează, reflexe stranii, ca dintr-o irealitate, a visului. E un spațiu mitic și magic ca un altar al permanenței, la care oficiază Maria, simbol al munei mitologice. Rol dificil, pe care actrița Getta Grapă l-a realizat cu o profundă înțelegere și cu o bogată expresivitate. Regia lui Mircea Marin subliniază barocul textului, trecînd, cu subtilitate, de la realismului crud la expresionism, în scene de o mare forță plastică.

Diplome de popularitate au primit și spectacolele teatrelor bucureștene „Bulandra” și Giulești și, de asemenea, pentru cea mai bună interpretare a unui rol masculin, Valeriu Dogaru de la Teatrul Național din Craiova.

Aplaudat frenetic de public, spectacolul Teatrului „Nottara”, cu piesa *Noi, subsemnații* de Aleksandr Ghelman, nu a întrunit adeziunea juriului. E locul să corectăm, aici, această eroare. Spectacolul, în care creația regizorală și cea actoricească s-au împletit organic, a marcat, cred, maturitatea artistică a regizorului Dan Micu, care a găsit o formulă ideală pentru relevanța plastic-artistică a unui text de o mare forță dramatică. Detaliile jocului actoricesc se leagă într-o interpretare de ansamblu, unitară, plină de finețe psihologică, în care comicul și tragicul se revendică unul de la altul, într-un echilibru dinamic, acordînd înalte satisfacții estetice. E un spectacol care impune aproape întreaga trupă de actori, chiar în roluri scurte, în acest ansamblu cu funcții precise în relevarea semnificațiilor textului. Dar, subliniem, cu stimă, jocul lui Dragoș Păslaru în rolul principal (Leonea Șindin), pe rînd: acrobat comic și trist clovnesc, explozînd, prin șarje oprite, precis, la limita excesului, fondul sufletesc, de o copleșitoare tristețe, al personajului său.

Dealtfel, în debaterile care au avut loc, au fost subliniate atît reușitele, cît și scăderile spectacolelor. Au fost criticate: confuza citire regizorală a unor texte, inconsistența jocului unor actori, dar deopotrivă remarcată, înalta ținută estetică a celor mai multe dintre producțiile prezentate. La obiect au fost intervențiile critice ale lui Laurențiu Ulici,

Emil Poenaru, Dinu Kivu, Doru Moțoc, Doina Papp ș.a., în precizarea calităților și defectelor spectacolelor prezentate.

Dramaturgi și regizori, secretari literari, scenografi au făcut mărturisiri de creație în dialoguri cu critici de teatru. Astfel, dramaturgul Adrian Dohotaru și regizorul Mihai Manolescu au răspuns întrebărilor formulate de critica A. I. Brumaru și respectiv, Mariana Ioan, ca privire la concepțiile care au condus la realizarea textului și spectacolului *Anchetă asupra unui tînăr care nu a făcut nimic*. Un dialog interesant a avut loc între criticul Miruna Ionescu și scenograful Dan Jitianu, privind spațiul scenic al spectacolului *Judecată în noapte*, relevîndu-se ambiguitatea semnificațiilor pe care le comportă, ca loc al conștiinței sau al realității concrete. Regizorul Dan Micu a făcut, la rîndu-i, mărturisiri interesante despre procesul creației spectacolului *Noi, subsemnații*, incitat fiind de întrebările criticului Mariana Ioan și ale dramaturgului Doru Moțoc. La fel, regizorii: Mihai Lungeanu (în dialog cu criticul Doina Papp) și Kiss Atilla (cu criticul Dinu Kivu au adus prețioase contribuții la elucidarea semnolr teatrale utilizate pentru a face cit mai expresive ideile conținute de textele *A murit Thales de sete?* și, respectiv, *Mareea*. Am mai ascultat cu interes mărturia de creație a lui Mircea M. Ionescu, autorul piesei *A murit Thales de sete?*, și motivele opțiunii traducătoarei Angela Ioan pentru teatrul lui Dario Fo. În speță, pentru piesa *Moartea accidentală a unui rebel*.

Secretarii literari Al. Firescu, de la Naționalul craiovean, și Ovidiu Mărcuș, de la Teatrul de Stat din Arad, precum și actorul și dramaturgul Paul Ioachim, din partea Teatrului Giulești, au făcut scurte treceri în revistă ale repertoriilor teatrelor respective, motivînd totodată opțiunile pentru spectacolele prezentate de aceste teatre în festival.

Fructuoasele dezbateri pe marginea spectacolelor au fost întregite de colocviul cu tema „*Personajul dramatic, exponent al relațiilor politico-sociale contemporane*”. Au prezentat referate Anca Ovanex-Doroșenco (regizor), Emil Poenaru (dramaturg), Tudor Popescu (dramaturg), Laurențiu Ulici (critic literar), Mihai Vasiliu (teatolog).

Referenții au adus lumini noi asupra personajului dramatic, definindu-l fie prin funcția lui cognitivă, în raport cu realitatea socială — și, în acest context, s-a încercat fixarea dimensiunilor — lui istorice, politice și etice (Anca Ovanecz-Doroșenco, Emil Poenaru, Mihai Vasiliu, Tudor Popescu —, fie biopsihologic (psihologia virstelor), în raport tot cu contextul socio-istoric (Laurențiu Ulici). Referatele, în totalitate la un înalt nivel teoretic, au suscitat discuții care, dincolo de elucidarea și adâncirea unor idei, enunțate de unii referenți poate asertoric, au avut meritul să readucă discuțiile în sfera exemplurilor propuse de spectacolele festivalului.

Cele mai multe referiri s-au făcut la *Mormintul călărețului avar* (text și spectacol), relevându-se atât limitele (estetice, istorico-politice), cât și reușitele. Textul a fost controversat, spectacolului i s-au relevat mai degrabă calitățile — viziunea simbolică și metaforică a regiei, jocul actorilor, în special al actorului Costache Babii, în rolul lui Bască, joc al nuanțării realist psihologice în registrul grotesc, prestație rară, în teatrele noastre, care îl califică pe actor ca pe un fruntaș al scenei.

S-a desprins din discuții un scurt inventar de probleme și de deziderate ale artei teatrale contemporane: necesitatea corespondenței dintre adevărul artistic și adevărul istoric (Paul Anghel, Paul Everac, Victor Birlădeanu); necesitatea ca teatrul să acționeze la relevarea sensului ascuns al istoriei (Emil Poenaru); depășirea incidentalului și evenimentialului cotidian, prin înțelegerea clasică a actualului, de asemenea, emanciparea teatrului din limitele unei gândiri provinciale, locale, deschiderea spre o problematică universală (Paul Everac); revindicarea funcției sociale a teatrului, inclusiv a satirei, în formula ei needulco-

rată, dincolo de orice gândire maniheistă (Tudor Popescu, Theodor Mănescu, Victor Birlădeanu); necesitatea adâncirii conflictului în piesa de idei, printr-o echivalență a argumentelor morale, psihologice și intelectuale ale personajelor, depășindu-se, astfel, facilitatea tezismului (Eugen Nicoară). În fine, necesitatea conlucrării, și pe mai departe, a instituțiilor de stat și organizațiilor obștești, pentru îmbunătățirea continuă a activității festivaliere, formă rodnică de manifestare a democrației culturale (Th. Mănescu).

În încheiere, a luat cuvântul tovarășa Tamara Dobrin, vicepreședinte al Consiliului Culturii și Educației Socialiste, care, după ce a evidențiat rolul Festivalului de teatru contemporan de la Brașov în valorificarea dramaturgiei naționale și universale, precum și a școlii de artă teatrală românească, în contextul marelui Festival cultural și politic „Cîntarea României”, a cerut dramaturgiei evitarea pseudoproblemelor și o mai bună orientare în miezul realității socialiste a țării, diversificare stilistică și tematică, astfel încît să sporească virtuțile formative ale teatrului nostru, la nivelul atât al formei cât și al conținutului. Plecînd de la activitatea bună desfășurată de organizatori, vicepreședintele C.C.E.S. a cerut ca aceste confruntări și dialoguri dintre oamenii de cultură teatrală și publicul larg, să capete un plus de profunzime, prin organizarea unui ciclu de dezbateri multidisciplinare asupra dramaturgiei și artei teatrale, la diverse niveluri: Consiliul Culturii și Educației Socialiste, A.T.M., cu secțiile și filialele sale, organele de presă, în cadre cât mai democratice și colegiale, pentru ca astfel să existe reale cîștiguri în valorificarea artei teatrale naționale.

Constantin RADU-MARIA

